

ЮРІЙ ВИННИЧУК

МІСЦЕ
ДЛЯ ДРАКОНА

Харків
«ФОЛІО»
2019

СПАЛАХ

1

— Так, нам подобається цей будинок.

— Вам подобається? Я дуже рада. Ви погляньте, які краєвиди! Ця дорога веде в Криву долину, а за долиною відразу ліс. Там повно ягід і грибів. Ми з чоловіком, небіжчиком, бувало... бо мені, бачите, самій тут жити сумно. Дім надто просторий. А син каже: продайте і йдіть до нас. Це син ціну дізнавався. Я думаю, не так вже й дорого, правда? В місті вдвічі дорожче. Вам тут житиметься спокійно. Люди дуже гарні. До міста близько. Скоро це буде міська зона, мають пустити тролейбус. Але, бачу, у вас своє авто... Довкола одні хутори... Тихо, спокійно...

— А ці рушніці... Ваш чоловік полював?

— А-а, це... так-так, часом... їздив на качки...

— Хіба у тому лісі нема нічого?

— У лісі... та є, чому... але...

— Хоча б зайці.

— Зайці?! Що ви? Ніколи в житті! Хто вам сказав про зайців? Ніяких зайців тут нема. Це все плітки. Можете бути спокійні. Які зайці? Звідки?

— Чому ви так розхвилювались? Я просто так спитав.

— Я не розхвилювалась. Вам здалося. Але зайців тут нема. Він їздив на качки... Ой, може, ви чаю вип'єте?

-
-
- Ні, дякуємо. Нам пора.
— То що ви надумали?
— Ми згодні.

2

На горбах, мов чорні дерева, стояли хуторяни й дивилися, як ми спроваджуємося на нове помешкання. Над ними пропливали сірі опухлі хмари, а попід хмарами розквітали чорні троянди вороння. Їхній похмурий вигляд не віщував нічого доброго, дивилися мовчки, не рухаючись. Згодом один з них спустився-таки з горба і запропонував допомогу. Це був старий, але жилавий чоловік. Називався Костьо.

Пізно ввечері, коли ми скінчили трагати наше майно, а жінка з малим подалися спати, Костьо залишився в мене на чай.

— То ви в місті жили? — спитав, мостячись у кутку поміж двома витрішкуватими креденсами. І, не чекаючи відповіді, додав: — Ну, та й тут не село. Ото лиш дороги нема. Хіба то дорога? Галамадзя одна. Без чобіт і не пройдеш, коли сльота. А так не зле... Природа, їдять його печінку.

- Чого то ви клянете?
— А ви ніби не знаєте, — і він примружив очі.
— А що я мав знати?
— Та про Криву долину. Бодай її навіки скривило. О-о-ой, то кара небесна... Нема на них ні ради, ні закону.
— Ви про кого?
— Та не про кого ж, як про зайців.
— Про зайців?
— Еге.
— Валіхновська казала, що тут жодних зайців нема.

— Е-е, то хитра баба. Казала, щоб продати. Не знаєте, як то є?

— Не розумію. Хіба зле, коли є зайці?

— Сплюньте... Не-не, ви таки сплюньте. Це не є жарти... Зайців тут гать гати. Як горобців. По городах та садах мов шалені гасають. Об'їдять усе, що б ти не посадив. А по них стріляй не стріляй — все одно не попадеш. Такі верткі, що страх Божий... А, зрештою, ніхто й не стріляє... Ви не повірите... хто не стріляв — жодному воно з рук не зійшло. Як не тепер, то в четвер, а таки сягала його заяча пімста... Пам'ятаю, за війни жив у мене на хаті німецький офіцер. От він зібрався полювати на зайців... А вже до тії пори пару німаків згибло на полюванні. Йому й кажуть — щось із тими зайцями не в порядку. А він: «Галіцієн хазе?» Пішов. І що ви гадаєте? Десь він перечебився за гілляку, а карабін і бебехнув.

— А при чім тут зайці?

— Ну, бачите, ніби й ні при чім, але щось таки є... Та ви до Каленика підіть, він краще знає. Я тут перед самою війною побудувався, а він на хуторі народився. Пам'ятає ще, як пани сюди наїжджали на лови. Їздили головно на кабанів, але часом і не від того, щоб де зайця стрілити. І що ви гадаєте? Той себе застрелив, а той — товариша, а тамтой — у рівчак беркицьнув. Таке... Вони ж, я вам скажу, хитрі — ночами на городи нападають. Навіть пси їх бояться.

Еге... Колись-то серед ночі чую — пес виє та й виє, виє та й виє. Ну, я накинув кожуха, вийшов... А зайці капусту так і метляють, аж тріск іде. Пес забився під дошки на подвір'ї і скавулить. Я до нього: «Бровку! Гуджа!» А він ані руш. Тільки труситься і скавулить.

— А ви самі не могли їх відігнати?

— Е-ей, чи я дурний? Оно старий Мацій якось із вилами вискочив. Та й що, гадаєте? Один заєць як йому в ноги скочив, то він такого кардебалета полетів, що й ногу зламав.

— Чортзна-що.

— Ая, правду кажете. Тільки чорт і знає, що воно таке. Можете собі уявити — хорта задерли.

— Та то вже ви...

— А присяй-бо, що задерли! Кого хочете, спитайте. Був хорт у Віхтюка. Добрий хорт. Одного разу пропав. Ну, Віхтук іде шукати. Знайшов при долині роздертого. І то, видно, неабияка бійка була, бо все довкруз так потаргано, ніби там хлопи чубилися. І шерсті клубки — собача й заяча... А ви кажете.

«Ну от, — думав я, — не треба тобі далеко за фольклором їздити — під хатою, як лобода, проростає».

— Це ще не все, — не вгаває Костьо. — Якби ж то все! Але тії зайці мають на нас якийсь уплив. Часом, бувало, щось таке в душу закрадається... ну, не знаю, як і сказати... буцім ти заєць... Розумієте?

— Ні, — покрутив я головою.

— Ну, от ідете ви полем, а над вами ворона «кар-р!», а ви й зіщулюєтесь. Або пес загавкає, а вам начеб хто теркою по спині пройшовся. А то дивишся в дзеркало — викапаний заєць. Я вже й голюся коли як, щоб рідше у дзеркало зазирати... Чи на жінку глянеш — заяча губа. Скільки жив — не бачив. А тут раптом побачив... Незрозуміле щось коїться... Смієшся, було, — а сміх той, ну чисто як заячий писк. Ех-ех... Чи їв я коли в житті сиру моркву або капусту? Де там. А то з якогось часу почав наминати... Якось до сусіда заходжу — а він руку за спину. А сам — хрум-хрум... рука за спиною... потім тихенько впустив. Та воно з-під лави викотилося. Дивлюсь — качан капустяний. Оце, думаю, не один я такий дурний.

— Виходить, Валіхновська нас підманула?

— Виходить, що так... Не від добра, звісно. Чоловік її теж через тих зайців... Завал серця дістав, коли за ними з рушницею погнався... Ей, та що я вам одне погане розкажу! Я оно з колючого дроту поробив загороду, а довкіл саджанців кринички змайстрував та й маю спокій. Жити можна... Чого ні? Тільки деколи хочеться забитися в куточок, припасти до землі і вдавати, що тебе нема. Чого так?

3

Минув рік.

— Куди ти зібрався?

— Піду трохи постріляю.

— Не ходи, — в її голосі відчутна незрозуміла мені тривога, дивиться на мене майже благально, хочу струсити із себе цей пронизуючий погляд і не можу. — Ти чуєш мене? — наче десь із далекої далини долинає її голос. — Не хочу, щоб ти йшов. Пограйся краще з Андрійком.

Андрійко вовтузився на підлозі, намагаючись справити поламаного механічного зайця з барабаном.

— Я скоро повернусь... Я принесу йому зайчика.

— Хочу зайчика! — кричить малий. — Цей поламався. Принеси мені другого.

Виходжу з дому, а в очах міцно стулені вуста дружини, вони тремтять, наче листочки на вітрі. Наш будинок височить над широким узвозом, порослим з обох боків шипшиною і терном, узвіз котиться до Кривої долини і там губиться. Ноги слизькають по вимоклій розлізлій землі.

За воротами озирнувся, побачив у вікні її обличчя. Відгорнувши фіранку, стежить за мною, і я мовби чую: «Не йди!» Похмурий полудень приймає мене в сіру свою прохолоду, во-

---

ЗМІСТ

ДИВНІ ОПОВІДІ.....	3
Спалах.....	5
Беатріче: сутінки, холод.....	40
Літопис від равлика.....	48
Порядок — це все.....	54
Жити в паперах.....	60
ЛЬВІВСЬКІ ЛЕГЕНДИ.....	71
Кіт Абель.....	73
Ті, що стежать за нами.....	89
День ангела.....	115
Нічліг: 1583.....	126
План Розмана.....	136
ЛАСКАВО ПРОСИМО В ЩУРОГРАД.....	145
МІСЦЕ ДЛЯ ДРАКОНА.....	221